

Rudolf Steiner - Vánoční imaginace

Dornach, 6. října 1923

Umění nemůže být vlastně ničím jiným než reprodukcí (podáním) toho, co člověk pociťuje v souvislosti s vesmírem. To jest ovšem možné v různých stupních a z různých hledisek. Ale povšechně může se státi takovým uměleckým dílem, které je člověku skutečně *něčím*, pouze to, co v lidském cítění vyvolává dojem, že z uměleckého díla se může duše otevřít pro tajemství vesmíru.

Nuže, dnes chceme - řekl bych - z téhož ducha, jímž jsme včera pozorovali běh roku, kteréžto naše pozorování vyvrcholilo v představě obrazu Michaela s drakem, sledovati tento roční koloběh ještě dále.

Z dosavadního vylíčení víme, že když se blíží podzim, že nastává jaksi vdechování Země, duchovní vdechování Země, že jsou tu zpět do jejího lůna přiváděny ony elementární bytosti, které ji uprostřed léta opustily, že se tyto právě kolem svátků Michaelova začínají opět vraceti, pronikajíce vždy hlouběji a hlouběji tam, odkud vyšly, aby se pak uprostřed zimy co nejdůvěrněji s lůnem Země spojily.

Ze všeho toho si nyní musíme utvořit představu, že právě v zimě jest Země bytostí v sobě nejvíce uzavřenou. Pojala do svého nitra z vesmíru všechno to, čemu dala vyproudit, co vyzářila, vydechla ze sebe zejména na duchovnu během léta. Země jest tedy uprostřed zimy nejvíce Zemí, tu jest svou vlastní bytostí, jest zcela sama sebou. A abychom si nyní mohli vybudovati základnu pro další pozorování, bude třeba, abychom se obírali bytostí Země právě v době zimní, nezapomínajíce při tom ovšem, že co je pro jednu polovinu zeměkoule dobou zimní, jest pro druhou letní atd. To nutno tedy míti jaksi stále na zřeteli. Nuže, představme si nyní onu část zeměkoule, na které nastává střed zimy. Tu rozvíjí Země to, co jest právě v nejhlubším slova smyslu její vlastní bytostí, co ji zcela činí Zemí.

Nuže prohlédněme si tuto Zemi poněkud blíže. Jest pevným zemským jádrem, které ukazuje na venek nejdříve jen svůj povrch. Ale toto pevné jádro jest z velké části pokryto hydrosférou, vodními masami. Pevniny pak v této vodní mase jakoby plavou. A tuto vodní masu, tuto vodní hmotu zemskou můžeme si mysliti ještě rozšířenu směrem nahoru do ovzduší, vždyť ovzduší jest vždy prosyceno vodnatým živlem, který jest ovšem mnohem řidší nežli voda moře a řek, avšak pevné hranice ve vodnatém, vystupujeme-li od moře do ovzduší, vlastně není. Kdybychom si chtěli schematicky zobraziti, čím jest Země v tomto směru, tu bychom to museli učinit asi takto: (náčrtky, které maloval Rudolf Steiner barevnými křídami na tabuli, nemohou být bohužel reprodukovány) Uprostřed máme pevné jádro Země. Kolem tohoto (modře)

jest oblast vodní. Do toho musím ovšem zakreslit pevniny, jak vyčnívají atd. Je to arciť všechno trochu zkarikováno (přehnáno), neboť výběžky by ve skutečnosti neměly činiti jiný dojem, nežli hrbolky např. na pomeranči. To vše pak musím obklopiti kolem dokola pohybující se oblastí, kterou jsem označil jako hydrosféru, vodnatou hmotu v ovzduší. Pohledme nyní na tento útvar (červený) a zeptejme se: "Cožpak jest to vlastně?" Tento útvar není zde jen tak sám ze sebe, nýbrž tento útvar jest vodou v celém kosmu. Tento útvar má to, co jest jeho podobou, z celého kosmu. A jen proto, že kosmos jest vlastně na všechny strany sférou, tedy něčím kulovitým, jeví se nám také to, co vystupuje vzhůru jakožto voda, jako vzdušná hmota, ohraničeno právě zaokrouhleně, ve tvaru koule.

To však působí velkými silami na celou Zem. Takže, kdybychom se na ni dívali z některé cizí oběžnice, jevila by se nám tato jako velká, nu řeknu třeba kapka vody ve vesmíru, ve které by byly různé vyvýšeniny, pevniny, které by se odlišovaly poněkud svým jiným zabarvením. Avšak celek jevil by se nám opravdu jako velká kapka vody ve vesmíru.

Nyní pohovořme si o povaze této skutečnosti kosmicky. Čím pak jest vlastně tato ve vesmíru plynoucí kapka vody? Jest to něco, čemu se dostává tvaru celými kosmickými souvislostmi. Pohlédneme-li na tuto věc duchovědně, dostane se nám právě tehdy, pronikneme-li k imaginaci a inspiraci, zkušenosti o tom, čím tato kapka vlastně jest. Hleďte, tato kapka není ničím jiným nežli obrovskou kapkou rtuti, opravdu obrovskou kapkou rtuti, jenže tato rtuťná substance jest neobyčejně zředěna.

Že takováto zředění jsou možná, dokázala přece nyní exaktně práce paní Dr.Kolískové, kdy právě v našem biologickém ústavě ve Stuttgartě byl poprvé učiněn pokus, postaviti celou věc na exaktní (vědecky přesnou) základnu. Dosáhlo se tu zředění na jednu triliontinu a podařilo se vskutku exaktně zjistiti účinky, které mají jednotlivé substance (látky) v takovémto zředění. To tedy, co až dosud mohlo být v homeopatii toliko pouhou vírou o účincích jednotlivých látek, bylo tím skutečně povýšeno na stupeň exaktní vědy. Podle křivek, které tu byly zaznamenány, nemůže býti dnes nejmenší pochyby o tom, že účinky nejmenších částic probíhají rytmicky. Nuže, do podrobností nechci zacházeti, ta práce vyšla tiskem a věci možno dnes kdekoliv přezkoušet. Ale chci se zde jen zmíniti o tom, že také v oblasti pozemské nutno počítati s ohromnými zředěninami, vykazujícími účinky.

Máme tu skutečně co činiti s něčím, o čem lze říci: Užíváme-li to v malém, je to voda. Čerpáme nádobou vodu z řeky nebo z pramene, používáme jí. Pravda, to jest voda, ale není vody, která by byla jen vodíkem a kyslíkem. Bylo by nesmyslem, kdyby se někdo chtěl domnívati, že existuje voda složena pouze z vodíku a kyslíku. U železitých kyselek nebo jiných minerálek jest ovšem hodně nápadné, že obsahují ještě něco jiného. Ale neexistuje voda, skládající se pouze z vodíku a kyslíku, té není, to jest pouze přibližné označení. Každá voda, ať se vyskytuje kdekoli, jest něčím prostoupena. v

podstatě jest celkové vodstvo Země rtuťi pro vesmír. Vodou jsou pro nás jen ta malá množství, která máme my. Pro vesmír není tato voda vodou, nýbrž rtuťi.

Můžeme tedy říci: Nejprve, pokud přicházejí v úvahu vody hydrosféry, máme co činiti s kapkou rtuťi ve vesmíru. V této rtuťové kapce jsou pak, tak říkajíc, uloženy kovové substance, krátce vše, co jest zemité. Tyto substance tvoří pevnou hmotu Země. Mají snahu nabýti vlastních speciálních tvarů, avšak nuceny jsou ve svém souhrnu podříditi se zákonitosti hydrosféry a vytvářeti tak společně s ní kulovitý útvar, který jest tvarem rtuťi. Obyčejná kovová rtuť jest jen - řekl bych - přírodou chtěným symbolem toho, co rtuť vůbec činí. Povstává tak zcela určitým způsobem tvar koule, v níž jest pak uloženo to, co si tvoří nejrozmanitěji diferencovaným způsobem své vlastní tvary, kovové tvary krystalizační. Dívajíc se na Zemi můžeme říci, že máme nyní před sebou tento útvar: zemi, vodu a vzduch, s tendencí vytvářeti ve svém nitru jednotlivé diferencované tvary krystalů, v celku pak snahu se zakulacovati.

Všimneme-li si pak také vzduchu, kterak obklopuje Zemi jako atmosféra, tu zase nelze mluvit o něm jako o pouhém vzduchu, nýbrž týž má vždy snahu míti v sobě v určitém způsobu, v určitém stupni také teplo. Jest teplem prolnut. Musíme tudíž k tomu předešlému přibrati ještě jako čtvrtý živel teplo, které se ukládá do vzduchu.

Nuže, toto teplo, přicházející do vzduchu ze shora, především v sobě nese jaksi z vesmíru zprostředkovaný sirný, sulfurizační děj. K ději sulfurizačnímu se pak druží děj merkuriální, rtuťový, tak jak jsem vám to znázornil pro pojem voda - vzduch. Vzduch - teplo, t.j. děj sulfurizační, sirný; voda - vzduch, t.j. děj merkuriální, rtuťový.

Když se přiblížíme nyní k Zemi, když se pohroužíme do jejího nitra, tu postřehneme v tom, čím chce vlastně Země býti, děj kyselinotvorný, a zejména - neboť z kyselin se zas tvoří soli - děj solitvorný. Nuže, zíráme-li vzhůru do vesmíru, musíme vlastně pohlížeti vzhůru do děje sulfurizačního, sirotvorného. Pozorujeme-li tendenci Země vytvořiti se v kosmickou kapku, pak zíráme vlastně do děje merkuriálního - rtuťného. Obracíme-li konečně pohled dolů k pevné půdě zemské, která k nám vysílá na jaře všechen ten ze země vyrůstající, pučící a rašící život, vidíme děj solný.

Tento solný děj jest skutečně tím nejdůležitějším pro rašící, pučící život, neboť kořeny rostlin, vytvořivše se ze zárodků, jsou po celou dobu svého vzrůstu prostě odkázány na svůj vztah k solným útvarům v půdě. Kolik solí obsahuje půda v nejširším slova smyslu, kolik útvarů usazenin, to jest také v podstatě tím, co kořeny prolíná substanciálně, co vlastně činí kořen kořenem, co tvoří pozemský podklad rostliny.

Blížíme-li se k zemi, máme tu tedy děj solný. Nuže, to jest to, co Země takřka činí sama ze sebe uprostřed zimy, kdyžto například v létě - řekl bych -

chodí to na Zemi hodně smíšeně. Sulfurizační děje prochvívají vzduchem, neboť sulfurizační děj žije též v blesku a hromu. Jde to pak hluboko dolů. Proto právě jest též sulfurizováno to, co spoluprožívá roční koloběh. A kolem doby Michaelovy počíná pak děj, v němž železo zatlačuje děj sulfurizační, jak jsem vám to vylíčil včera. Na druhé straně pak mísí se do atmosféry v době letní děj solný, neboť rostliny svým rozvojem svým vzrůstem, svými listy a květy vynášejí vzhůru až do semen soli. Soli nacházíme takto v nejrůznějších částech rostlin. Tyto se pak éterizují, jsou ukládány do éterických olejů a přibližují se tím ději sulfurizačnímu. Soli jsou skutečně rostlinami nesený vzhůru. Podstata soli proudí tak ven z rostlin a stává se podstatou atmosféry.

Uprostřed léta máme tu tedy silné vzájemné promísení podstaty merkuriální, rtuťné, která jest v Zemi stále, s podstatou sirnou a solnou. V létě noří se vlastně naše hlava do směsi síry, rtuti a soli, kdežto v době hluboké zimy každý z těchto základních prvků, sůl, rtuť i síra, přijímá svůj vlastní vnitřní stav. To znamená, že soli jsou vtahovány zpět do nitra Země, zatím co rtuťné proniká do hydrosféry, do vodnatého usilování, chtějíc vše uhladiti do kulovitého tvaru, s tendencí vytvořiti v kouli neb alespoň v kulovitěm pásu sněžné pokrývky také vnější znamení pro toto zaokrouhlování, pro toto zakulacování vodnatého. Děj sirný takřka zcela ustupuje, takže v této době netřeba mu věnovati nějakou zvláštní pozornost. Na místo tohoto sirného děje nastupuje však uprostřed zimy něco jiného.

Rostliny se vyvíjely od jara až do podzimu. Vyhnały až do semen. Zeptejme se nyní, čím jest vlastně tento děj tvoření semen? Tím, že rostliny vytvářejí semena, děje se venku v přírodě něco, v čem my lidé jaksi pokračujeme břídilským způsobem, ale přec jen pokračujeme, když si připravujeme z rostlin potravu, když je vaříme. Nuže toto vyhánění do květu, toto tvoření semen jest skutečně jakýmsi přírodním vařením, jest přibližováním se ději sirnému. Rostliny vyrostly do sirného děje. Jsou nejsilnější, abychom tak řekli, prosířeny, když léto dosáhlo svého vrcholu. Když se pak blíží podzim, tu toto spalování dospívá jaksi ke svému konci.

V životě ústrojném se ovšem projevuje to, co vidíme venku v hrubých dějích neústrojných, docela jinak. Když sledujeme normální spalovací děj, tu vidíme, že tento zanechává po sobě určitý dále již nespalitelný zbytek, který nazýváme popelem. Nuže k tomu, co se projevuje zcela jinou cestou v nitru Země ve tvoření soli, přistupuje to, co jaksi spadalo na zem z rostlin z jejich květu při jejich osemnění, co zbylo u každé jednotlivé rostliny z onoho děje vaření, z onoho spalování. Nuže, toto spadávání rostlinného popele hraje v přírodě velkou roli, na kterou se ovšem dnes obvykle nebere zřetel. Obdoba toho, co se děje v našich kamnech, když se propadá dolů popel, má velkou úlohu v ročním koloběhu přírody. Při tvoření semen, jež jest v podstatě spalováním, spadávají neustále semenité součástky k zemi, a země jest, počínajíc říjnem, vlastně zcela impregnována (nasyčena) tímto popelem.

Takže pozorujeme-li Zemi uprostřed zimy, máme tu jednak uvnitř Země tendenci solitvornou, dále pak nahoře děj merkurizační v jeho nejvýraznější podobě. Kdežto uprostřed léta nutno přihlídnouti též k mimozemskému vesmíru v tvoření síry, máme tu nyní místo toho tvoření se popele. Je tu tudíž před námi tvoření soli, tvoření rtuti a tvoření popela.

Nuže hleďte, co tu jaksi dosahuje svého vrcholu v době vánoční, to se připravuje již od doby Michaelovy. Stále víc a více se Země konsoliduje k tomu, aby byla vlastně uprostřed zimy tělesem vesmírovým, aby se rozvíjela v tvoření rtuti, v tvoření soli, v tvoření popela. Jaký to má vlastně pro vesmír význam?

Nuže, milí přátelé, kdyby se blecha jednou stala - řekněme - anatomem a vyšetřovala by kost, měla by před sebou neobyčejně nepatrnou částičku kosti, protože je právě sama maličká a vyšetřovala by proto tuto kost ze své bleší perspektivy. Konstatovala by například, že tu má co činiti se síranem ve stavu amorfním (beztvarém), s kyselinou uhličitou, vápnem atd. Nepřišla by však na to, že je to nepatrná částička kostry. Třebas že skáče, při obírání se touto maličností by rozhodně ulpěla jen na této tak malé částičce. A tak by také člověku, jenž je geologem nebo mineralogem, pranic nepomohlo, kdyby například uměl skákat jako veliká pozemská blecha. Dělal by přesto totéž, co dělá nyní v malém, když zkoumá a vyšetřuje zemská horstva, jež ve svém celku představují soustavu kostí. Jak jsme již poznamenali, blecha by nepopisovala soustavu kostí, když by pozorovala např. malou částičku kosti klíční, kterou by obklepla svým bleším kladívečkem. Nic z tohoto nepatrného kousičku kyseliny uhličitě, vápna, síranu atd., by jí neprozradilo, že celek jest klíční kostí, nehledě k tomu, že i tato náleží k celé soustavě kostry. Vyklepla by tedy tímto svým kladívečkem malý kousíček a pak by to popisovala ze svého blešího hlediska asi tak, jako když dnes člověk popisuje poměry zemské, když urazí někde - řekněme - na dornašském pahorku kousek jurského vápence. Pravda, pak popisuje tento kousek, a to je pak zpracováno v mineralogii, geologii atd. Je to arci v měřítku trochu větším, ale přec jenom zůstává to týmž bleším hlediskem.

Tímto způsobem ovšem nikdy nedospějeme k pravdě, tak věci nelze dělat. Je nutno, abychom opravdu nahlédli, že Země jest jednotným útvarem a že jest uprostřed zimy konsolidována do svého vytváření soli, do svého vytváření rtuti a do svého tvoření popela.

Nuže, jaký to má význam, pokud jde o celou zemskou bytost, jestliže bude naše stanovisko **kosmické**, nikoli bleší? Nuže, hleďte, všechno, co jest v nejširším pojetí tímto tvořením soli, v tom smyslu tvořením soli, že se sůl pevně usazuje ve smyslu fyzikálním jako usazenina, jako se může v malé nádobě s vodou pevně usaditi dejme tomu rozpuštěná kuchyňská sůl, přičemž netřeba uvažovati o jevech chemických, neboť by se při tom také nic jiného neprojevovalo, to všechno má tu podivuhodnou vlastnost, že jest to do jisté míry propustné pro duchovno. Kde jest sůl, tam má duchovno jaksi volné místo.

Duchovno může vniknouti tam, kde je sůl, takže tím, že se Země v době zimní konsoliduje pokud jde o tvoření soli, mají předně elementární bytosti, které se spojují se Zemí, řekněme, příjemný pocit uvnitř Země, že však je též přitahováno i jiné duchovno kosmu a může jaksí přebývat v tom, co jest tu jako solná kůra bezprostředně pod povrchem zemským. Nuže hleďte, v této solné kůře, která tu v zimě pod povrchem je, v té se zvláště uplatňuje dnes zbytek sil měsíčních, o němž jsem v těchto úvahách častěji hovořil, jenž zde zbyl od doby, kdy Měsíc vystoupil ze Země.

Tyto měsíční síly se uplatňují v Zemi obzvláště tím, že Země chová v sobě sůl. Takže bezprostředně pod povrchem zemským, v tom, co se právě zpevňuje, pod sněžnou pokrývkou - která, řekl bych, usiluje na jedné straně do rtuťovitého, směrem dolů však přechází do solnatého, máme zde všude hmotu zemskou, sůl, prostoupenou duchovností. Země se opravdu v zimě zduchovňuje svým obsahem solným, který se tu obzvláště konsoliduje.

Voda, jež jest vlastně kosmickou rtuťí, má v sobě, jak víme, tendenci utvářeti se v kouli. Tato se pak všude uplatňuje. Tato způsobuje, že Země v hluboké době zimní neustrnuje jen v sůl, prostupujíc se duchovnem, nýbrž je schopna toto své produchovnělé hmotno také oživit, učiniti je živoucím. Důsledek toho je, že Země uprostřed zimy jaksí pod svým povrchem zcela oživuje, že je tu všude tendence státi se skrze to rtuťné, duchovní a solné něčím živoucím. Během zimy nesmírně zmohutněla pod povrchem schopnost Země rozvíjeti život.

Avšak tento zimní život Země byl by jen životem měsíčním, neboť zde uvnitř - jak jsem pravil - uplatňují se převážně právě síly měsíční. Tím však, že ze semen dolů spadal popel, takže je jím to vše, co jsem teď popsal, impregnováno (prosynceno), tím se dostalo do toho celého něco, co se dožaduje pro Zemi jiného utváření.

Rostlina usilovala do děje sulfurizačního. Z něho vzniklý popel spadl dolů. To je tím, co rostlinu opět přivádí k Zemi, zatím co dříve, řekl bych, tíhla svou bytostí vzhůru do éterického duchovna. A tak tedy uprostřed zimy máme při povrchu zemském tendenci přijímati do sebe ducha, oživovati se, avšak také převáděti to, co je měsíčního, do pozemského. Měsíc je tu přinucen zbytky pozemského rostlinného popelu vyvíjeti to živoucí nikoli způsobem měsíčním, nýbrž pozemským.

A nyní přejděme od toho, co se nám projevuje v době zimní při povrchu zemském, k tomu, co jest nad ním v okruhu zemském, v okruhu vzdušném. Pro vzduch má největší význam v každé době roční, ale obzvláště uprostřed zimy, že jest prozařován teplem a světlem slunečním, že jej Slunce prosvětluje. (Světlo však přichází teď pro nás jaksí méně v úvahu.)

Hleďte, dnešní věda všechno pozoruje vlastně od sebe odděleně, jak tomu ve skutečnosti vůbec není. O vzduchu se např. říká, že je to kyslík, dusík a

někdy ještě něco jiného. Ale to není pravda, vzduch přece není jen tím kyslíkem a dusíkem, nýbrž vzduch je vždy také prozářen sluncem. Vzduch je tím, co za dne nosí v sobě také sluneční působení. Máme tu tedy působení Slunce, nesené vzduchem. Nuže, co znamená vlastně toto sluneční působení? To znamená, že to, co se tu nahoře uplatňuje (pozn.překl.: co se uplatňuje pod povrchem Země, jakož i na povrchu a nad ním), je neustále tam nahoře Zemí odnímáno Sluncem. Kdyby se mělo tomu, co jsem prve popsal jako tvoření soli, rtuti a popela, dařiti jen pro sebe, pak by to bylo něčím jen pozemským. Ale jelikož je tam nahoře to, co chce ze Země ven, přijímáno působením slunečně-vzdušným, je to, co chce býti působením pozemským, přetvářeno do podoby kosmické. Zemi jest tak odnímána moc, aby mohla jen sama působiti v živém duchovnu. Slunce uplatňuje své působení ve všem, co tu proudí vzhůru. A tak pozorujeme, viděno duchovně, že je tu nahoře v jisté vzdálenosti od Země neustále přítomna určitá zvláštní tendence. Na Zemi samé se chce všechno zakulacovati. Tam nahoře působí snaha rozvinouti kouli v rovinu. Tato snaha je ovšem vždy opět přemáhána, takže je to vše zase nakonec zakulacováno. Nuže, je tomu vlastně tak, že to nahoře by nejraději Zemi chtělo rozložiti, rozdrviti, aby pak mohla býti z ní vytvořena jediná, v kosmu stojící, rovinná plocha.

Kdyby k tomu mohlo dojít, pak by působení zemské úplně zmizelo, a my bychom tam nahoře měli jakýsi vzduch, ve kterém by působily hvězdy. To dochází velmi silného vyjádření např. na člověku. Co máme vlastně my lidé z toho, co nás obklopuje jako vzduch nesoucí Slunce? Nuže, my jej vdechujeme, a tím, že jej vdechujeme, umožněno jest Slunci rozšířiti své působení určitým způsobem dolů do lidské bytosti, v níž se však především uplatňuje v partii horní. V důsledku toho jsme ve své hlavě neustále odnímání působení zemskému. Teprve tím jest nám dána možnost bráti svou hlavou podíl na celém kosmu. Naše hlava by chtěla vlastně nejraději ven do tohoto tvoření roviny.

Kdyby naše hlava byla zaujata jen tendencemi zemskými, zejména v době zimní, pak by byl náš zážitek myšlení docela jiný. Pak bychom totiž měli pocit, že se naše všechny myšlenky chtějí zaokrouhliti. Než tyto se nezaokrouhlují, nýbrž mají jakousi lehkost, přiléhavost, jakousi plynulost. Že tomu tak je, toho příčinou je zásah působení slunečního.

Zde máte tedy druhou tendenci, tu zasahuje sluneční do zemského. Tato je jaksi nejslabší uprostřed zimy. Kdybychom se však dostali ještě dále do kosmu, tu by se dostavilo ještě něco jiného. Pak bychom neměli již co činiti s působením slunečním, nýbrž jen s pouhým působením hvězdným. Nuže toto působení hvězdné má opět velký vliv na naši hlavu. Tím, že nás Slunce, tak říkajíc, vrací kosmu, mohou také hvězdy zasahovati hluboko do naší hlavy a tím také působiti na celou naši bytost.

Hledte, to, co jsem vám tu popsal, dnes už takové není, protože se člověk určitým způsobem emancipoval, protože se osvobodil ve svém vzrůstu, ve

svém celém vývoji od zemských vlivů. Kdybychom však šli nazpět do doby lemurské nebo zejména až do doby polární, jež době lemurské předcházela, tu bychom shledali, že se věci měly docela jinak. Tu bychom zjistili, že vše to, co se na Zemi dělo, mocně působilo na celého člověka, na celé jeho utváření. Znáte to z popisu, který jsem podal o zemském vývoji ve své "Tajné vědě". Tu bychom shledali, že člověk byl vlastně cele zapojen do účinku, které jsem tu vylíčil. O tom, jak se od toho oprostil, povím vám něco zítra; dnes věc znázorním tak, jako by byl člověk do tohoto utváření ještě zapojen. A nyní přicházíme k něčemu, co se musí jeviti dnešnímu chápání zcela paradoxním (víře nepodobným).

Můžeme si totiž položit otázku: čím se stává vlastně matka, když má dáti v sobě vzniknouti člověku? Původně, když byl člověk spjat se Zemí, bylo tomu tak, že síly, jež jsou solitvornými silami měsíčními, měly po všem tom, co musí předcházeti, aby mohl vzniknouti na Zemi nový člověk, převážně vliv na ženský organismus, pokud se též chystal vytvořiti v sobě tohoto nového člověka. Zůstává-li žena jinak v tom ostatním, v tom všeobecném, normálním člověkem, stávají se v ní v době otěhotnění síly měsíční, pokud jsou solitvornými silami Země, nejmocnějšími, a my tedy můžeme duchovně-vědecky říci, že se žena stává Měsícem, jako se stává Měsícem Země ve svém celku a především nejvíce bezprostředně pod svým povrchem, když se blíží doba vánoční.

Nejenom však, že se Země stává v této hluboké zimní době nejvíce Měsícem, nýbrž toto stávání se Země Měsícem děje se, probíhá, uskutečňuje se znovu v onom způsobu, jakým se žena připravuje dáti život novému člověku. A jen proto, že se žena, stávajíc se Měsícem, připravuje dáti v sobě vzniknouti novému člověku, stává se pro ni v této době jiným také sluneční působení, jako právě uprostřed zimní doby je sluneční rovněž jiné než uprostřed léta. A tak to, co se v ženě vytváří jako nový člověk, stojí úplně pod vlivem tohoto modifikovaného (pozměněného) slunečního působení. Tím právě, že žena sama přijímá v této době tak silně působení měsíční, působení solné, tím se stává také schopnou (jakožto Měsíc) přijímat do sebe odděleně působení sluneční. V obyčejném životě bývá sluneční působení přijímáno lidským organismem skrze srdce a rozděluje se odtud do ostatního těla. V době, kdy žena počíná v sobě tvořiti nového člověka, koncentruje (soustřeďuje) se sluneční působení na vytváření tohoto nového člověka. Takže můžeme říci schematicky: Žena stává se proto Měsícem, aby mohla do sebe přijmouti působení sluneční. A nový člověk, který tu povstává jako embryo, je zcela a veskrze v tomto smyslu působením slunečním. Je vlastně tím, co povstává koncentrací působení slunečního.

To věděly svým způsobem starší instinktivně jasnovidné světové názory. Starou Evropou šel v jisté době podivuhodný názor. Jeho obsahem bylo, že dítě bylo ještě zcela něčím jiným, když se bylo právě narodilo a dosud nepřijalo do sebe jako potravu nic pozemského, a že se stalo něčím úplně jiným první kapkou mléka, kterou vsálo do sebe. Pro tyto staré germánské

názory byly to zcela odlišné bytosti, dítě právě zrozené, a dítě, které již přijalo, jsou mimo tělo matky, něco z pokrmu pozemského. Byly to dvě různé bytosti, protože tu byl ještě instinktivní cit, že zrozené dítě je Sluncem, a že se stává tvorem zemským teprve prvním soustem pozemské potravy. Proto nenáleželo dítě právě zrozené, které ještě nepřijalo potravy, vůbec Zemi. Po zákonech opět okulturních (nadsmyslových), o nichž bych se rád zmínil jindy, měl otec ve starém germánském právním vědomí právo, dítě, které mu bylo vždy hned po narození položeno k nohám, buď nechat po prohlédnutí vyrůst anebo je odložit, zničit, neboť nebylo ještě tvorem zemským. Požilo-li však být jen kapičky mléka, pak je již zničit nesměl, pak muselo zůstat tvorem zemským, neboť tímto stalo se po zákonu přírody, světa, Země a kosmu. V těchto starých obyčejích vyžívalo se něco nesmírně hlubokého a významného.

To vše, milí přátelé, odůvodňuje, proč říkáme, že dítě je sluneční. To nám umožňuje dívat se na ženu, dávající život dítěti, jako na tvora, který jest v tom nejhlubším smyslu příbuzný se všemi ději zemskými, neboť Země sama se připravuje uprostřed zimy, tím že má v sobě to měsíční, přijmouti do sebe co nejlépe **slunečno**. Hlava této ženy ční pak nad toto slunečno do nebeského, ke kterému patří také lidská hlava. A my můžeme pak říci: Abychom si v duši mohli zpřítomnit, co je skutečným pozadím Vánoc, tu musíme se vnořit do bytosti člověka samého. Tím vánočním se vyjadřuje, jak víme, zrození se dítěte **Ježíše**, které je určeno přijmouti do sebe **Krista**. Poptáříme na to blíže. Pohlédneme-li na postavu Mariinu, tu cítíme zprvu nutnost zobraziti hlavu Mariinu tím způsobem, že vyjadřuje celým svým výrazem, celým svým pohledem něco nebeského. Je nám třeba pak také naznačiti, že se tato Marie chystá přijati do sebe Slunce, dítě Slunce, jež prozařuje vzdušný okruh. A my máme konečně - jdouce ještě hlouběji dolů - vyjádřeno v postavě Mariině to měsíční-pozemské.

Představte si, že bych vám to mohl znázornit. To měsíčně-zemské jest tím, co se jakoby vznášá pod povrchem zemským. Jestliže bychom se odebrali ven do světových šíří, tu bychom to, co se tu nahoře projevuje, kde člověk vyzařuje do vesmíru, rozlišili jako - řekl bych - jakési znebeštělé zemsko-hvězdné záření, jež Země vysílá do dalekého světového prostoru. Hvězdně zářící musí býti proto také hlava Mariina ve svém lidském výrazu, takže pak máme v její fyziognomii (výrazu), v celém jejím vzezření (gestu) výraz toho hvězdně-zářivého.

Jdeme-li pak dále k hrudi, tu musíme zde míti to, co je spojeno s dějem dýchacím: z mračen, z oblaků, jež mají nechat sebou prouditi slunečnímu záření v atmosféře (ovzduší), z těchto mračen se utvářející Slunečno - dítě.

A my máme dole to, co je vyjadřováno tím měsíčně-solitvorným, co vnějšně vyjadřujeme tím, že údy uvádíme do zemské dynamiky a stavíme je na to solitvorné-měsíční v Zemi. Máme tu Zemi, pokud jest tato vnitřně - smím-li to tak říci - proměšičněna.

Museli bychom to vlastně znázorniti tak, že bychom použili při tom barvy duhové. Jestliže bychom se totiž dívali na Zem z vesmíru, tu by se nám to, pozorující Zem skrze hvězdné záření, jevílo tak, jako by se Země dovnitř pod svým povrchem v duhových barvách třpytila. Na tom pak spočívá, zaujato jsouc především zemskou dynamikou, pozemskými údy, tíží zemskou atd. to, co se dá vyjádřiti vlastně jen lidským rouchem, jehož záhyby sledují síly zemské. Měli bychom zde tedy dole roucho, zřásněné ve smyslu zemských sil. Šli bychom dále nahoru a museli bychom nakresliti, co se teď vytváří v celém tomto zemském měsíčku. Jestliže bychom chtěli symbolizovati, mohli bychom nakresliti též Měsíc. Ale toto měsíční je vyjádřeno již v samém útvaru zemském.

Dostáváme se pak ještě více nahoru, přijímáme to, co přichází z měsíčka, a vidíme, jak jsou mraky prostoupeny četnými lidskými hlavičkami, usilujícími dolů. Jedna z těchto hlaviček se zhutnila ve Slunce, v dítě Ježíška, sedícího na ruce Mariiných. A my musíme pak to celé směrem nahoru doplniti obličejem Mariiným, vyjadřujícím ve fyziogonii hvězdné záření.

Porozumíme-li správně době zimní, jak nám tato znázorňuje spojitost kosmu s člověkem - s člověkem, který přijímá do sebe, co je v Zemi obsaženo jako síly rodivé, pak nemůžeme jinak, než znázorniti, a to opět až do utváření z mraků, ženu obdařenou silami Země, směrem dolů silami měsíčními, uprostřed silami slunečními, a nahoře v oblasti hlavy silami hvězdnými. Ze sil kosmu samého vzniká nám obraz Marie s Jezulátkem.

A jako vkládáme do určitého obrazu, jestliže jsme správně pochopili kosmos, jakož i vše to, co jest v něm obsaženo na utvářejících silách v době podzimní, jako nutně přicházíme k uměleckému zpodobnění Michaela s drakem, jak jsem vám to znázornil včera, tak splývá vše to, co můžeme procítiti v době vánoční, v **obraz Marie - Matky s dítětem**, který se tak často vznášel, jmenovitě v době prvních křesťanských století, před očima umělců, a jehož poslední ozvuk ve vývoji lidstva se nám dochoval právě v Rafaelově Sixtinské madoně.

Tato Rafaelova Sixtinská madona zrodila se ještě z velkého naivního přírodního a duchovního poznání. Neboť jest obrazem imaginace, která se musí vlastně v člověku vynořiti, jestliže se pohrží svým vnitřním nahlížením do tajemství vánočního dění, a my můžeme tak říci, že průběh roku musí býti prožíván vnitřním nazíráním jako určité velkolepé imaginace. A jako tehdy, když duševně pronikneme jako celí lidé ven do vesmíru a počátek podzimu stává se nám grandiozní imaginací zápasu Michaela s drakem, a jako tehdy může býti drak znázorněn jen sulfuricky, jen jako sirná masa, formující se v podobu draka, jako vzniká tehdy meč Michaelův, když si představíme koncentrováno, sloučeno do něj železo meteorů, tak také z toho, co můžeme prožiti v době vánoční, vzniká obraz Marie Matky, jejíž šat je zvrásněn podle sil zemských, zatímco se její roucho - umění malířské jde zde určitým způsobem až do takových podrobností - zatímco její roucho se musí vnitřně

zakulacovat, stávat rtuťnatým, abychom tak mohli míti v hrudi znázorněnu vnitřní uzavřenost. Zde však vstupují dovnitř síly sluneční a nevinné Jezulátka, jež nutno si mysliti tak, že nepožilo ještě pozemské potravu, jest na ruku Mariiných sedící sluneční působení samo, zatímco nahoře máme působení hvězdného záření. Takže musíme pak znázorniti, z nitra navenek, s okem zářícím zářící též hlavu Marie samé, jak vysílá svou zář k člověku, takže musíme znázorniti jakoby s miloučkou mírností ve sférickém zakulacení z mračných útvarů se formující, vnitřně v sobě uzavřené Jezulátka, sedící na ruku Mariiných, a dále dolů roucho, jehož se ujaly síly tíže zemské, roucho, jež vyjadřuje to, co se může státi tíží zemskou.

A my učiníme dobře, jestliže to znázorníme též barvami. Pak máme obraz, jenž se před námi vynoří jako kosmická imaginace v době vánoční, a s nímž můžeme žíti až do doby velikonoční, kdy nám může vzejíti z kosmických souvislostí jiná podobná imaginace velikonoční, o níž si pohovoříme zítra.

Z toho vidíte, milí přátelé, že si člověk vydobývá své umění z nebes, pokud tato jsou spjata se Zemí. Pravým uměním jest to, co prožívá člověk ve spojitosti s fyzicko-duševně-duchovním vesmírem, otevírajícím se mu v grandiozních imaginacích. Takže si pak člověk to, čeho má potřebí na vnitřním zápasu k vydobytí si sebevědomí z vědomí přírodního, nemůže vybaviti jinak, než jako grandiozní obraz zápasu Michaela s drakem, takže člověk může míti to, co může působiti na jeho duši z přírody v době hluboké zimy, jestliže si to umělecky, imaginativně vybaví, před sebou jako obraz Matky s dítětem.

Pozorovati běh roku znamená vlastně jíti s velkou kosmickou umělkyní a oživiti v sobě v mohutných obrazech, jež se však stávají pro člověka realitami, věci, které nebe vtiskuje Zemi.

Roční koloběh může se tak objeviti před člověkem ve čtyřech imaginacích: v Michaelské a Mariánské, a my uvidíme zítra, jakož i v přednáškách dalších, také ještě v imaginaci Velikonoční a Svatojánské.